

Україна у фокусі

25 червня – 1 липня

2012 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	4
<i>Законодавство і права людини.</i> Майбутня Конституція: проблема легітимації.....	4

I. Огляд політичних подій за тиждень

25
червня

Київський райсуд Харкова та Вищий спеціалізований суд із розгляду цивільних та кримінальних справ вирішили перевірити, чи справді хворіє Юлія Тимошенко, і призначили їй судмедекспертизу. Захист вважає таку перевірку для людини, яка перебуває на стаціонарному лікуванні, абсурдним і безпідставним.

Голова Парламентської асамблеї Ради Європи Жан Клод Мін'йон висловив стурбованість з приводу того, що важливі реформи в Україні напередодні парламентських виборів не здійснюються. Про це він сказав у Страсбурзі, відкриваючи сесію ПАРЄ. Посадовець також висловив сподівання, що Вищий спецсуд із розгляду цивільних та кримінальних справ визнає вирок Юлії Тимошенко у газовій справі незаконним. Жан-Клод Мін'йон планує відвідати Україну, щоб показати Києву, наскільки уважно Брюссель стежитиме за проведенням перегонів.

26
червня

Під час чергового судового засідання у справі про перевищення повноважень Юрія Луценка у процесі розслідування отруєння Віктора Ющенка жоден із свідків з боку обвинувачення не надав суду фактів вчинення злочину з боку экс-міністра МВС. Нагадаємо, колишнього міністра внутрішніх справ обвинувачують у тому, що він організував незаконне стеження за водієм экс-заступника глави СБУ Володимира Сацюка Валентином Давиденком.

Розгляд касаційної скарги Юлії Тимошенко на вирок у «газовій» справі, призначений на сьогодні, знову перенесли. Таке рішення ухвалив Вищий спеціалізований суд у Києві за клопотанням державного звинувачення. Відтак суд відкладено до 12 липня. В опозиції прогнозували такий розвиток подій, наголошуючи, що влада навмисне затягує час, адже поки экс-прем'єр не пройде всі українські суди, вона не зможе звернутися до Європейської Феміди.

27
червня

Російський прем'єр-міністр Дмитро Медведєв зустрівся із Президентом України Віктором Януковичем та колегою Миколою Азаровим у Києві. Під час офіційної зустрічі сторони в чергове порушили газове питання. За наслідками зустрічі, міністр вугільної промисловості та енергетики Юрій Бойко заявив, що Україна узгодила із Росією закупівлю газу на наступний рік і збирається купувати менший обсяг блакитного палива. Водночас у російському «Газпромі» не підтвердили цю заяву, наголосивши, що Росія не готова зменшувати обсяг відбору газу для України.

28
червня

Вищий адміністративний суд відмовився приймати позов депутатів від фракції «БЮТ-Батьківщина» щодо порушень під час ухвалення в першому читанні законопроекту про засади державної мовної політики. У суді твердять, що це питання не підлягає розгляду.

Нагадаємо позивачі вирішили оскаржити рішення парламенту, оскільки за законопроект голосувало на 60 депутатів менше, ніж вимагає Конституція, й був порушений порядок розгляду.

Юлія Тимошенко відмовилась від судово-медичної експертизи. Про це повідомив її захисник Сергій Власенко.

Юлію Тимошенко у харківській лікарні відвідали американські юристи компанії «Скаден». Українська влада найняла їх за 95 тисяч гривень, аби незалежні експерти вивчили факти та свідчення, на яких базувалися звинувачення проти экс-прем'єра.

II. Аналітична довідка

✓ Законодавство і права людини

МАЙБУТНЯ КОНСТИТУЦІЯ: ПРОБЛЕМА ЛЕГІТИМАЦІЇ

Шістнадцяту річницю підписання Конституції 28 червня цього року Україна святкувала в умовах нової хвилі конституційної реформи – тижнем раніше почала працювати Конституційна асамблея, що ознаменувало собою початок практичної роботи над проектом змін до Основного закону. Якщо у 1996 році необхідність ухвалення нової Конституції не викликала в суспільстві жодних сумнівів, то сьогодні ситуація зі зміною головного документа країни вже не така однозначна.

*Чи потрібна українцям нова Конституція?
Чи матиме суспільство реальний вплив на процес зміни Конституції?*

Реформа без ініціативи громадян

Конституція є актом установчого характеру, який затверджує порядок функціонування управлінських процесів та відносин у суспільстві, тому джерелом закладених в Конституцію ідей та принципів має бути суспільство. Саме потреби та

настрої громадян повинні визначати змістове наповнення Основного Закону, не кажучи вже про необхідність внесення змін до нього. Нова віха конституційного процесу в Україні вже розпочата, але запиту з боку суспільства на зміну Конституції

поки немає. Зокрема, у 2008 році 47% населення вважали за потрібне закріпити у тексті Конституції розмежування повноважень Президента та Прем'єр-міністра, проте зберегти парламентсько-президентську форму правління.¹ Крім того, у 2010 р. 35% українців негативно оцінили скасування Конституційним судом України політичної реформи 2004 р.² І що найголовніше – сьогодні громадяни не вірять у перспективність конституційної реформи: тільки 13% українців вважають, що внесення змін до Конституції України буде спрямовано на покращення ситуації у політичній, економічній та соціальній сферах, тоді як, на думку 58%, заплановані зміни полягатимуть або в посиленні особистої влади президента, або в збільшенні повноважень чинної влади, або ж просто у відволіканні уваги громадськості від більш актуальних суспільних проблем.³ При цьому абсолютна більшість українців не вважає, що недосконалість Конституції є причиною складного соціально-економічного та політичного становища, в якому опинилася Україна: у цьому винні, на їхню думку, корупція та реалізація керівництвом держави особистих інтересів замість суспільних.

Відповідно, запиту з боку суспільства на необхідність зміни Конституції просто немає. Конституційна реформа не була започаткована як реакція на позицію громадськості, настрої та потреби суспільства. Яскравим свідченням цього став процес, який створив необхідність внесення змін до Конституції: 30 вересня 2010 р.

Конституційний Суд визнав неконституційними зміни до Конституції від 2004 р. та повернув чинність Конституції зразка 1996 р. У такий спосіб штучно, тобто без ініціативи або вимоги громадськості, було сконструйовано ситуацію, за якої чинною стала стара Конституція, але водночас виникли підстави для оскарження її правочинності, що й стало підґрунтям для розробки нової конституційної реформи. Ось так, без участі суспільства, яке буде основним об'єктом дії норм і положень Конституції, вирішили, що її треба змінити.

Таким чином, конституційна реформа щойно перейшла у практичну фазу, але її легітимність вже стала проблематичною, і тому потреба в обговоренні цього питання не викликає сумнівів.

¹ Результати опитування, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 7 по 19 жовтня 2008 р. за репрезентативною для дорослого населення України вибіркою. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=382

² Результати опитування, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 30 вересня по 5 жовтня 2010 р. за репрезентативною для дорослого населення України вибіркою. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=572

³ Результати опитування, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 31 травня по 6 червня за репрезентативною для дорослого населення України вибіркою. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=616

Асамблея без важелів впливу

Якщо суспільство не стало ініціатором зміни Конституції, але процес все одно розпочався, логічно постає питання, наскільки широкими будуть можливості суспільства вплинути на змістове наповнення проекту змін і чи є сьогодні у громадянського суспільства ефективні важелі впливу на перебіг реформи.

Основні сподівання у цьому контексті пов'язують із уже чинною Конституційною асамблеєю, що об'єднує переважно науковців, експертів і фахівців права та юриспруденції. Проте якщо оцінити статус та можливості асамблеї формально-раціонально, то рівень оптимізму значно зменшиться. По-перше, асамблея була створена як дорадчий орган при Президентові України, що в принципі не відповідає традиційному формату асамблей як незалежних, установчих і представницьких органів. По-друге, згідно з чинним законодавством, Конституційна асамблея не є органом, необхідним Президенту України для розробки і подання на розгляд парламенту проекту змін до Конституції. Тобто формально глава держави не зобов'язаний вносити до

парламенту саме той проект змін, який асамблея має розробити за наступні півтора року. Звичайно, зараз такий варіант не обговорюється, проте політичне життя в Україні – це сфера безкрайньої та нерегульованої «творчості» українських політиків, тому відкидати варіант, що у 2014 р. «з'являться» якісь підстави, аби не врахувати напрацювання Асамблеї або врахувати їх лише частково, не варто.

Таким чином, попри те, що умови для участі представників громадянського суспільства, академічних кіл та опозиції в процесі розробки проекту змін до Основного Закону формально було створено, на практичному рівні Конституційна асамблея не є настільки впливовим інститутом, як це намагаються подати.

В таких умовах громадянське суспільство має передусім активізуватися поза межами участі у роботі Конституційної асамблеї та взяти на себе відповідальність за постійне висвітлення перебігу реформи та моніторинг ставлення населення до цього.

Висновки і рекомендації

Моніторинг громадської думки свідчить, що українцям нова Конституція на сьогодні непотрібна. Громадяни України не бажали зміни форми правління, негативно поставилися до рішення Конституційного суду 2010 року, а також не вірять у позитивні наслідки конституційної реформи для суспільства. Легітимність конституційної реформи вже зараз є вельми сумнівною, а результат реформи – проект змін до Основного Закону – може бути знівельовано відсутністю реальних механізмів впливу на змістове наповнення реформи, адже створений нібито саме для представлення позиції суспільства

орган – Конституційна асамблея – такими важелями впливу не наділений.

Відтак одним із напрямків діяльності акторів неурядового сектору, які сприяють демократичній трансформації України, має стати моніторинг роботи Конституційної асамблеї. Результати моніторингу слід постійно оприлюднювати і робити доступними для широкого загалу з метою інформування громадськості про хід реформи та очікувані результати.

Паралельно має відбуватися перманентне дослідження громадської думки щодо її оцінки реформ, а також пріоритетів стосовно внесення змін до Конституції. Це дасть змогу визначити, наскільки кінцевий варіант проекту змін відобразатиме суспільні потреби та настрої.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук